

K otázkám ženijního zabezpečení

Podplukovník Ladislav Hlaďeček

Z nového Polního řádu Vševojsk-1-1 objasním některá jeho ustanovení na podmínky ženijního vojska, jako např. ženijní průzkum, zabezpečení pohybu vojsk, zřizování zátarasů a budování obranných opatření.

Článek 101 Polního řádu uvádí, že „Ženijní průzkum se provádí silami a prostředky průzkumných jednotek ženijního vojska v sestavě vševojskových průzkumných jednotek a samostatně k určení rázu ženijních opatření nepřítele a charakteru terénu“.

Přestože Polní řád zakotvuje zásady úkolů na stupni svazek-pluk, je v této souvislosti nutné zmínit se i o stupni armáda, protože výsledky ženijního průzkumu jednoho stupně jsou využívány podle charakteru získaných zpráv vzájemně stupněm nadřazeným nebo naopak.

K plnění úkolů ženijního průzkumu jsou organické ženijní prostředky jen na stupni svazek. Armáda bývá pro plnění úkolů ženijního průzkumu zpravidla posilována.

Ke splnění hlavních úkolů ženijního průzkumu se používá na jednotlivých stupních těchto forem ženijního průzkumu:

- na stupni armáda — skupiny hloubkového průzkumu (SHPz),
- do stupně divize — ženijní průzkumná hlídka (ŽPzH),
- na stupni žen. svazek-útvár — ženijní důstojnická hlídka a ženijní průzkumná hlídka (ŽDPzH).

Zprávy ženijního charakteru získáváme především přímou obhlídkou, pozorováním a nasloucháním, pozemním fotografováním, dále pak studiem leteckých snímků, geografických popisů, výsledkem zajatců, dotazy u místního obyvatelstva a podobně.

Ve smyslu ustanovení článku 89 a 91 budou plnit úkol ženijního průzkumu na stupni divize ženijní průzkumné a ženijní pozorovací hlídky v síle do jednoho ženijního družstva, vybavené obrněným transportérem.

Vzdálenost ženijních průzkumných prostředků od čáry předního okraje (linie fronty) vlastních vojsk bude závislá na druhu bojové činnosti a rázu terénu.

Průzkumné skupiny (vševojskové) na stupni divize, mohou být zesíleny ženijními průzkumníky a podle čl. 91 vysílány až na vzdálenost 80 i více kilometrů a na stupni pluk až na vzdálenost 50 km.

Za tohoto předpokladu je možné získávat zprávy ženijního charakteru s předstihem.

Pokud jde o organizaci a vysílání skupin hloubkového průzkumu na stupni divize, budou do těchto skupin ženijní průzkumníci začleňováni pouze ve výjimečných případech a to při nedostatku bojeschopných samostatných ženijních průzkumných prostředků.

Podrobný ženijní průzkum (dříve chápáný jako technický ženijní průzkum) před vlastním plněním úkolů ženijního zabezpečení provádějí velitelé ženijních útvarů a svazků svými prostředky.

V oblasti zabezpečení vysokého tempa útoku stanoví Polní řád jako jeden z hlavních úkolů **zřizovat a udržovat komunikace pro pohyb a manévr.**

Pro stupeň prapor-pluk počítáme s 1 osou postupu, pro stupeň divize s 1 komunikací a na stupni armáda pro každou nově zasazovanou divizi s 2—3 komunikacemi pro přesun a manévr.

Pro raketové vojsko a dělostřelectvo budeme komunikace upravovat jen ve výjimečných případech. Tato vojska budou většinou používat komunikací již upravených svazky prvního sledu anebo komunikační sítě, upravené prostředky vševojskové armády.

Zabezpečit poměrně rozsáhlou komunikační síť je možno v soudobém boji k udržení vysokého tempa jen při dokonalém zplánování vyřízení komunikací a jejich správného využití útvarů, svazků a týlovými zařízeními.

V současné době se na úpravě komunikací podílejí všechny druhy vojsk. Hlavní těžiště prací zůstává však na ženijním a silničním vojsku.

Ženijní vojsko upravuje komunikace pro přesun a manévr vojsk v rozsahu příslušného stupně velení.

Na stupni prapor, pluk, divize bude úprava a údržba os postupu plně odvislá od organizačního složení a materiálního vybavení komunikačních skupin a OZP.

Prostor činnosti těchto skupin a odřadů je za prvosledovými jednotkami a útvary na upravované ose příslušného stupně. U praporu ve vzdálenosti 800 až 1200 m, u pluku 3—6 km a u divize 10—15 km od čáry dotyku.

Při úpravě a údržbě komunikací je důležité v maximální míře využívat komunikací, upravovaných již na nižších stupních.

Poněvadž nebude vždy dostatek ženijních sil na úpravu komunikací, bude se jejich činnost soustřeďovat do jednotlivých zón, tj. prostorů, které svým charakterem by mohly ztížit přesuny vojsk.

Po úpravách v jedné zóně přesunují se ženijní útvary do dalších prostorů (zón) činnosti.

Z ženijního hlediska je třeba věnovat dále pozornost hlavě 7, která pojednává o **přesunech vojsk.**

Odpovědnost za sjízdnost komunikací zůstává na ženijním (na vyšším stupni i na silničním) vojsku.

Polní řád stanoví průměrný celodenní pochodový výkon 200—250 i více km.

Z této normy vyplývá, že musí být stanoveny počty sil a prostředků na úpravu komunikací tak, aby bylo dosaženo požadované tempo při úpravě komunikací za předpokladu, že si úpravy vyžádají 20—30 % plánovaného rozsahu komunikací, tj. 40—60 km úsek.

Zabezpečit toto tempo postupu ženijními silami a prostředky pak znamená upravovat a udržovat komunikace na stupni svazek rychlosti 3—4 km za hodinu.

Úpravu komunikací (os postupu) na stupni pluk-divize zabezpečuje odřad k zabezpečení pohybu, který organizujeme pro každou pochodovou osu. Jeho složení a dobu vyslání určuje velitel divize (pluku) v rozkazu pro pochod.

Činnost a úloha odřadů zabezpečení pohybu nabývá na důležitosti zvláště při boji s použitím jaderných zbraní, kde na ně budou kladeny zvýšené požadavky při překonávání značně rozrušených os postupu.

Jejich úlohu nelze opomíjet ani při pochodech, kdy komunikace budou upravovat jednotky armády (zonálním způsobem). V tomto případě OZP řeší přímé zabezpečení.

Pro rozsáhlost úkolů, které budou kladeny na tyto odřady, je třeba jejich využití přísně plánovat.

Dalším úkolem ženijního zabezpečení je zatarasování a ničení, které neztrácí svůj význam v soudobém boji.

Nové požadavky na zatarasování z hlediska aktivity si vyžádaly přehodnotit některé dosud platné zásady.

Jednu z nových zásad zakotvuje Polní řád v čl. 42, podle kterého vytváříme na stupni pluk a divize pohyblivý odřad zatarasovací a zařazujeme do něho ženijní jednotky se zaminovacími prostředky.

Z nového pohledu na otázky zatarasování je třeba při zabezpečení bojové sestavy posuzovat především dosažení úplného souladu s jednotlivými variantami vedení boje (střetný boj, popř. i obrana), zejména v počátečním období války.

Tento požadavek musí plně odpovídat i systému zatarasování a ničení, jakož i předurčení a vyčlenění ženijních a vševojskových jednotek k tomuto úkolu.

V podstatě jde o to, aby vojska zaujímající bojovou sestavu, byla zabezpečena takovým systémem zátarasů a ničení, který by jim nebránil v rozhodné bojové činnosti. Lineární způsob zatarasování souvislým minováním je nutno nahradit způsobem ekonomičtějším a aktivnějším.

Při bojové činnosti vojsk na jednotlivých směrech půjde především i o zatarasování způsobem ničení komunikace a objektů na nich a zřizování uzlů zátarasů.

Činnost POZ a ženijních záloh musí být usměrněna na přehrazování směrů nepřátelské činnosti nebo doplňování a zesilování vytvořených uzlů zátarasů.

Oba způsoby zatarasování je nutno posuzovat v úzké souvislosti s celkovým plánem nastávajícího boje. Mechanizační prostředky s minimálním počtem obsluhy umožňují položit v krátké době velký počet PT minových polí. Bude proto na vševojskových velitelích, aby podle konkrétní situace a času rozhodli, v jakém rozsahu a s jakými stupni bojové činnosti bude zatarasování uskutečňováno.

Uzly zátarasů je třeba chápat jako jednotypové uzly, které se již nedělí na četové, rotní a praporní. Jednotypové uzly buduje zpravidla ženijní četa jeden den a po jeho zřízení v něm ponechává jedno ženijní družstvo. Z tohoto hlediska je také třeba vycházet při určování počtu uzlů zátarasů, který bude ovlivňovat sílu ženijních jednotek, vyčleněných na jejich zřizování.

V jednotypovém uzlu zátarasů obvykle zřizujeme PT minové pole, připravujeme silniční objekty k ničení, připravujeme ničení komunikace, zřizujeme časované miny, stromový zásek apod.

Průměr uzlu zátarasů může dosahovat 2 — 4 km. Důležité však je, aby uzel zátarasů navazoval na přirozené překážky a tím zvětšoval jeho význam.

Zvláštnosti první fáze bojové činnosti vyžadují, aby zatarasováním a ničením byly pověřeny ženijní jednotky, které vytvářejí samostatné prvky bojové sestavy (POZ, ŽŽ) a jsou určeny k plnění těchto úkolů i v průběhu boje.

Zatarasování k přímé ochraně v úsecích a opěrných bodech je třeba plnit předurčenými a vycvičenými vševojskovými jednotkami.

V průběhu útočného boje při odražení protiztečí a protiúderů nebude účelné zatarasovat manévrem zátarasů v celém pásmu protizteče nepřítele, ale jen v prostorech, které mají rozhodující význam pro ničení nepřítele.

Při rozhodování a přehrazení směru manévrem zátarasů nesmí být přehlížena ani radiační situace v prostorech nastávající činnosti.

Proto v souvislosti se zásahy POZ musí ŽN a jejich štáby znát úroveň radiace ve stopě včetně jejího poklesu a navrhnout využívání těchto překážek a místa zásahů pro zvýšení účinnosti překážky, vytvořené stopou.

Z hlediska soudobých požadavků na budování obrany je třeba i při řešení a plnění úkolů ženijního zabezpečení vycházet z ustanovení Polního řádu čl. 439.

Ve smyslu tohoto ustanovení polního řádu jsou hlavní úkoly ženijního zabezpečení obrany tyto:

- budování postavení, úprava palebných čar a budování objektů pro místa velení se zřetelem k ochraně proti zbraním hromadného ničení;
- zřizování ženijních zátarasů;
- úprava cest;
- budování a udržování přepravišť;
- vyhledávání a čištění vody, zřizování a udržování vodních stanic;
- ženijní opatření k maskování vojsk i objektů a odstraňování následků nepřátelského jaderného napadení.

Podle zásad a způsobů vedení soudobého boje je nejpravděpodobnější, že půjde téměř vždy o přechod do obrany v průběhu útočné činnosti, že půjde o obranu vynucenou, spěšně zaujímanou a dočasnou s cílem vytvořit výhodné podmínky pro pokračování v útoku v nejkratší době.

Podle těchto zásad je nutné správně si vysvětlit i jednotlivá ustanovení a řadu činitelů, které budou určovat i rozsah a způsob organizace a budování obrany. Jedním z nich bude vždy čas, který je k dispozici.

Na budování bude vždy nedostatek času a proto budeme obranu přizpůsobovat základnímu požadavku, tj. přechodu do útočného boje.

Celkový rozsah prací při budování obranných opatření bude závislý na situaci vojsk, jejich sestavě, čase, terénu a činnosti nepřítele.

Z hlediska ženijního budování dočasně zaujímané obrany je možno dosáhnout u motostřeleckých jednotek tento rozsah ženijních prací:

a) Za přechodu do dočasné obrany u jednotek v prvním nebo zabezpečovacím postavení:

- okopy pro jednotlivce ke střelbě vleže, vkleče, vstoje,
- okopy pro ruční protitankové zbraně a kulomety ke střelbě vleže, vkleče, vstoje,
- pozorovací okopy pro velitele čet, rot, praporů, pluku,
- vyhledávání skrytů pro OT a jejich zamaskování,
- palebné pláně pro děla a minomety.

Tyto práce musí být ukončeny během 1,5 hodiny. Dále se pokračuje ve zdokonalování okopů a budování opatření ke zvýšení ochrany osob, tj.

- úprava jedné třetiny okopu ke střelbě vstoje z ručních zbraní na ochranné okopy se střeleckými stupni;
- zahájení prací na ochranných okopech pro družstva a obsluhy;
- doplnění pozorovacích okopů ochrannými okopy;
- zahájení prací na pohotovostních úkrytech na místech velení;
- v součinnosti s přidělenými tankovými jednotkami se budují okopy pro OT pomocí BTU.

Tento rozsah prací musí být ukončen do 3 hodin. Dále se pak zdokonalují a dokončují ochranné okopy pro osoby, popřípadě se nakrývají.

U dělostřeleckých jednotek mimo obsluh BZK 82 mm lze během tří až šesti hodin vybudovat jen palebné pláně a z části ochranné okopy pro obsluhy, popřípadě munici. Na ochranné okopy pro zbraně nebude dostatek času a lze je vybudovat jen za pomoci mechanizace.

b) Za přechodu do dočasné obrany u jednotek na druhém nebo dalších postaveních:

- polovina okopů pro jednotlivce ke střelbě stoje;
- okopy pro ruční protitankové zbraně a kulomety ke střelbě vleče;
- ochranné okopy pro střelecká družstva;
- zákopy hloubené pomocí zákopových pluhů v plánovaných opěrných bodech rot (v rozsahu podle množství nasazené techniky);
- skryty pro OT a jejich zamaskování;
- nalezení skrytů pro OT a jejich zamaskování;
- palebné pláně pro BzK 82 mm a minomety 120 mm.

Práce musí být uskutečněny do 1,5 hod. Za tuto dobu mohou být ochranné okopy pro družstva vybudovány na hloubku 90 cm, jedním zákopovým pluhem lze vyhloubit zákopy v rozsahu opěrného bodu 1 roty. Dále se na druhém postavení pokračuje v těchto pracích:

- dokončení ochranných okopů pro družstva,
- vybudování předsunutých nebo záložních palebných stanovišť pro kulomety, pancéřovky nebo tarasnice ke střelbě vleče;
- zdokonalování a úprava zákopů hloubených pluhem;
- doplnění pozorovacích okopů ochrannými okopy,
- zahájení prací na ochranných okopech pro obsluhy BZK 82 mm a minomety 120 mm;
- zahájení prací na pohotovostních úkrytech velitelů praporů a velitelů rot;
- v součinnosti s přidělenými tankovými jednotkami se vybudují pomocí BTU okopy pro OT s rádiovými stanicemi (vel. rot a praporů).

Práce musí být dokončeny do 4 hodin. Dále uskutečňujeme opatření ke zvýšení ochrany osob a to především nakrýváním ochranných okopů materiálem z místních zdrojů.

Z uvedeného vyplývá, že ochranu před přetlakem $0,5 \text{ kg/cm}^2$ až $0,7 \text{ kg/cm}^2$ mohou bojové motostřelecké jednotky docílit v palebných postaveních v terénu nejdříve za 3 až 4 hodiny. Zdá se, že ochrana před tlakovou vlnou je v OT snáze dosažitelná, neboť tato vozidla sama o sobě tuto odolnost dosahují (SKOT $0,3$ až $0,5 \text{ kg/cm}^2$, OT do $0,7 \text{ kg/cm}^2$). Toto je však správný názor jen v tom případě, nejde-li o vojska v obraně, neboť zde je třeba kromě ochrany lidí zabezpečit i bojovou činnost jednotek. To vyžaduje v každém případě rozmístit vojska v terénu mimo obrněné transportéry, čili budovat nejdříve palebná stanoviště a postavení. Přitom OT, ukryté ve vhodných přirozených skrytech uvnitř sestavy, využívat v prvních fázích boje jako pohotovostní úkryty.

U tankových jednotek lze uvažovat při různých situacích v obraně jen budování okopů pro tanky ve věžovém postavení a to pomocí BTU. Bude-li zabezpečen plný počet radlic (1 BTU na tankovou rotu), je možno uskutečnit nejnut-

nější rozsah okopových prací u tankových jednotek během 3 až 10 hodin. Budování okopů pomocí trhavin je zdoluhavé a demaskující, lze však s ním počítat jako s výjimkou. K narušování zeminy budeme ale při okopových pracích velmi často trhavinu potřebovat.

K ochraně osádek mimo tanky je výhodné budovat v okopech pro tank i ochranné okopy pro osádky a to zatím ručně. Doba na budování od zahájení prací 6 až 10 hodin.

c) U **dělostřelectva** na stupni pluk a svazek je ženijní úprava terénu co do rozsahu a potřeby nejnáročnější. Jednotlivá palebná postavení vyžadují velmi široký rozsah prací (palebná pláň, sjízdná rampa, ochranný okop pro obsluhy, okopy nebo sklípky pro munici, ochranný okop pro zbraň, okopy a zamaskování tahačů apod.).

Pomocí trhavin lze výkopové práce jen usnadnit (což bude většinou nutno), ale celkovou otázku ženijní úpravy terénu toto neřeší.

Obsluhy zbraní jsou schopny vybudovat a zamaskovat do 3 hodin jen palebné pláň a zahájit práce na ochranných okopech pro obsluhy a munici.

Ochranné okopy pro zbraně lze dokončit většinou až druhý den.

d) Na **ženijní budování míst velení** mohou být zpravidla vyčleněny síly a prostředky v dostatečném počtu až na stupni svazek. Podle současných možností je nejvhodnější řešení při dočasné obraně prvosledových jednotek a útvarů budovat okopy pro OT a vozidla. Tak jedině lze dosáhnout ochrany štábu proti přetlaku 0,5 až 0,7 kg/cm² v čele tlakové vlny do 3 hodin.

Na stupni svazek lze s přidělenou ženijní jednotkou, jedním až dvěma buldozery, jedním pojízdným zemním vrtákem a jedním až dvěma rypadly, vybudovat kromě okopů pro OT během šesti až 12 hodin nejnutnější typizované úkryty pro činnost štábu a za 10 až 48 hodin i úkryty pro odpočinek.

Při všech druzích bojové činnosti musíme v největší míře využívat terén. Toto platí obzvláště při jeho ženijní úpravě. Důležitým prvkem ochrany mohou být sklepy budov. Uvážíme-li, že zděné budovy s dostatečně těsnými okny snižují účinky radioaktivního zamoření až desetkrát, je ochrana osob ve sklepích zvláště výrazná.

Povinností všech velitelů a štábů je správně chápat zásady nového Polního řádu a v praxi je uplatňovat.

Proto také např. čl. 458 stanoví, že práce k ženijní úpravě terénu provádějí jednak vojska sama a jednak i ženijní jednotky.

Pokud jde o rozsah prací ženijního zabezpečení v boji bez použití jaderných zbraní, nebude se v podstatě lišit od uvedených zásad v podmínkách použití jaderných zbraní. Z hlediska ženijního vojska nebudou tak vysoké nároky např. na úpravu komunikací a zabezpečování tempa postupu, práce v zamořených prostorech atd. a bude i více času na plnění úkolů.

Hlavní rozdíl bude především v delším časovém plnění předvídaných úkolů.